

домовленостей, досягнутих у процесі комунікації на основі торгу та компромісу, формуються та інституалізуються нові домовленості, в межах яких відбуваються взаємодії і конкуренції політичних партій, створюються нові, публічні моделі комунікації між ними. Чимало дослідників акцентують увагу на міжпартійній комунікації в контексті переходу до демократії як цілеспрямованого, керованого зацікавленою у демократичних перетвореннях елітою процесу поетапних змін недемократичних інституцій демократичними та консолідації останніх [2, с. 23].

Утверджувати демократичні принципи, досягати згоди політична еліта може завдяки міжпартійній комунікації. Отже, принципи і результати комунікації політичних партій зовнішні інституційною системою суспільства, мірою її консолідованості.

Незважаючи на те, що Україна знаходиться вже не на початку «транзиту», і на думку дослідників партійна система вже набула сталого вигляду, багато ознак транзитного суспільства (описаних вище) спостерігаються в комунікації партій і сьогодні.

Отже можна дійти висновку, що свою основну функцію – представництво інтересів певної частини суспільства, українські партії виконують неналежним чином, адже слабо уявляють собі ці інтереси. Причиною цьому є відсутність систематичної роботи з електоратом, нехтування відстеженням його настроїв і потреб, тобто відсутність системної комунікації. Натомість партії гарно усвідомлюють свій інтерес – досягнення влади, тому дружно активізують комунікативні зусилля напередодні виборів, «обробляючи мізки» електорату.

Список використаних джерел

1. Ганжуров Ю. Парламент України в політичній комунікації / Ю. Ганжуров. – К.: Україна, 2007.
2. Колодій А. Політична трансформація в Україні: інституції та люди / А. Колодій // Збірник наукових праць «Ефективність державного управління». – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2007. – Вип. 12.
3. Костів Ірина. Особливості міжпартійної комунікації у транзитних суспільствах [Електронний ресурс] / І. Костів. – Режим доступу: http://www.lnu.edu.ua/faculty/Phil/Visnyk/Filos_visnyk_15/34_15.pdf
4. Питання ефективної комунікації політичних партій з виборцями в контексті формування публічної політики: пріоритети розвитку / Юлія Тищенко, Ярослав Варивода, Світлана Конончук та ін. – К.: Укр. незалежний центр політичних досліджень, 2007. – 80 с.
5. Побудова ефективної політичної партії / упоряд. І. Підлуска, О. Грязнова, В. Замятин. – К.: Фонд «Європа XXI», 2003. – 288 с.
6. Розов Н. Коллегиально разделенная власть и условия поэтапного становления демократии в России / Н. Розов // Полис. – 2008. – №5. – С. 74–89.
7. Шиманова О. В. Чинники функціонування внутрішньопартійної комунікації [Електронний ресурс] / О. В. Шиманова. – Режим доступу: http://sevntu.com.ua/jspui/bitstream/123456789/5007/1/123_44.pdf
8. Феєн Г.–Й. Розвиток партійних систем у посткомуністичних країнах СС. – 2007. – 15 с. // Сайт Представництва Фонду ім. Конрада Аденауєра в Україні [Електронний ресурс] / Г.–Й. Феєн. – Режим доступу: http://www.kas.de/wf/doc/kas_10201-544-13-30.pdf.

References

1. Ganzhurov Ju. Parlament Ukrainy v politychnij komunikacii' / Ju. Ganzhurov. – K.: Ukraї'na, 2007.
2. Kolodij A. Politychna transformacija v Ukraї'ni: instytucii' ta ljudy / A. Kolodij // Zbirnyk naukovykh prac' «Efektivnyj derzhavnogo upravlinnja». – L'viv: LRIDU NADU, 2007. – Vyp. 12.
3. Kostiv Iryna. Osoblyvosti mizhpартijnoi' komunikacii' u транзитnyh suspil'stvah [Elektronnyj resurs] / I. Kostiv. – Rezhym dostupu: http://www.lnu.edu.ua/faculty/Phil/Visnyk/Filos_visnyk_15/34_15.pdf
4. Pytannja efektyvnoi' komunikacii' politychnykh partij z vyborcjamy v konteksti formuvannja publichnoi' polityky: priorytety rozvytku / Julija Tyshhenko, Jaroslav Varyvoda, Svitlana Kononchuk ta in. – K.: Ukr. nezaleznyj centr politychnykh doslidzhen', 2007. – 80 s.

5. Pobudova efektyvnoi' politychnoi' partii' / uporjad. I. Pidlusk'a, O. Grjaznova, V. Zamjatin. – K.: Fond «Jevropa XXI», 2003. – 288 s.

6. Rozov N. Kollegial'no razdelennaja vlast' i uslovija pojetapnogo stanovlenija demokratii v Rossii / N. Rozov // Polis. – 2008. – №5. – S. 74–89.

7. Shymanova O. V. Chynnyky funkcionuvannja vnutrishn'opartijnoi' komunikacii' [Elektronnyj resurs] / O. V. Shymanova. – Rezhym dostupu: http://sevntu.com.ua/jspui/bitstream/123456789/5007/1/123_44.pdf

8. Feen G.–J. Rozvytok partijnyh system u postkomunistychnykh kraї'nah JeS. – 2007. – 15 s. // Sajt Predstavnytva Fondu im. Konrada Adenauera v Ukraї'ni [Elektronnyj resurs] / G.–J. Feen. – Rezhym dostupu: http://www.kas.de/wf/doc/kas_10201-544-13-30.pdf.

Makarenko L. P., PhD. Political Sciences, Doctoral student of Political Science Kyiv National Taras Shevchenko University (Ukraine, Kyiv), Liliya876@mail.ru

Features of party's communications

Despite of the great interest of researchers to the various aspects of political communication, the problem of party communications still is poorly understood, but however it have some specifics. Therefore, the purpose of the article is to study the characteristics of party communications as a political system, which carries out mediation function between the state and civil society, is the subject of the struggle for state power and is the basic unit of the creation of state legislature. Mainly in the article identifies three areas of communication of political parties: inner, inter and communication with the public, or voters. The author concludes that its basic function – Representation of a part of society, Ukrainian party performed poorly, as poorly imagine those interests. The reason for this is the lack of systematic work with the electorate, neglect tracking his moods and needs, ie lack of consistent communication.

Keywords: party's communication, inter-communication, inner communication, the voters, the impact on the electorate.

Макаренко Л. П., кандидат политических наук, доцент, докторант кафедры политических наук, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), Liliya876@mail.ru

Особенности партийных коммуникаций

Несмотря на большой интерес исследователей к различным аспектам политической коммуникации, малоизученной остается проблема партийных коммуникаций, которые, впрочем, имеют определенную специфику. Поэтому, целью статьи является изучение особенностей коммуникаций партии, как института политической системы, который осуществляет посредническую функцию между государством и гражданским обществом, является субъектом борьбы за государственную власть и соответственно является основной единицей создания законодательного органа государства. Основными, в статье, определяются три направления коммуникации политических партий: внутрипартийная, межпартийная и коммуникация с общественностью, или избирателями. Автор приходит к выводу, что свою основную функцию – представление интересов определенной части общества, украинские партии выполняют неудовлетворительно, ведь слабо представляют себе эти интересы. Причиной этому является отсутствие систематической работы с электоратом, пренебрежение отслеживанием его настроений и потребностей, то есть отсутствие системной коммуникации.

Ключевые слова: партийная коммуникация, межпартийная коммуникация, внутрипартийная коммуникация, избиратели, влияние на электорат.

* * *

УДК 32–027

Ніколайчук Г. Г.,
здобувач, Київський національний університет
ім. Т. Шевченка (Україна, Київ),
G.Nikolaichuk@gmail.com

ДО ПИТАННЯ ПРО СПОРТ У СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ

Взаємозв'язок спорту і політики розглядається в контексті п'яти евристичних вимірів, які істотно впливають на сучасні політичні процеси з огляду на трансформацію політичного простору. Спорт розглядається як потужний політичний інструмент, за допомогою якого уможливується конструювання різноманітних політичних реальностей.

Ключові слова: спорт, політичний процес, політичний простір, інструментальний вимір політики.

Відомий американський вчений Л. Веннер (L. Wenner) в статті «*The Super Bowl pregame show: Cultural fantasies and political subtext*» (1989) підкреслює той факт, що

«симбіотичний взаємозв'язок політики і спорту передбачає залучення сюжетів як спорту в політичний простір, так і політичного простору в спорт» [20, р. 160]. Саме таке твердження авторитетного американського дослідника обумовлює важливість та актуальність віднайдення тієї ролі, яку спорт відіграє в сучасному політичному процесі. В статті буде зроблено спробу окреслити можливі сюжети взаємозв'язку спорту і політики, показати різноманітні виміри цієї взаємодії та запропонувати магістральні напрями подальших наукових розвідок в цій царині.

У своїй роботі «*Communication and Sport: Surveying the Field*» (2012) Ендрю Біллінгс (Andrew G. Billings), Майкл Баттерворз (Michael L. Butterworth) та Пол Турман (Paul D. Turman) пропонують п'ять вимірів зв'язку спорту з політикою: (1) спорт як політичний ресурс; (2) спорт та мова політики і війни; (3) спорт в конструюванні національної ідентичності; (4) спорт і глобалізація; (5) спорт як простір протесту [9, р. 127].

Спробуємо більш докладно розглянути кожен з цих вимірів. Зауважимо, що важливо також уточнити, що буде розумітися під політикою в даному випадку. Відомий політичний філософ Шанталь Муфф у своїй праці «*The Democratic Paradox*» (2000) [18] пропонує розмежувати поняття «політика» та «політичне». Вчена зазначає, що політичне зачіпає невідворотні конфлікти, які лежать в основі людських відносин. Натомість, політика є дотичною до практик, дискурсів та інституцій, через які долаються ці конфлікти та утверджується порядок. Таким чином, політика виступає ефективним засобом, за допомогою якого долаються конфлікти та конструюється колективні ідентичності.

Інший термін, який допомагає нам зрозуміти зв'язок політики і спорту – це ідеологія. Зауважимо декілька ключових тез, які сприятимуть більш адекватному розкриттю вищезазначених п'яти вимірів. Ідеологію можна визначити як «систему ідей» певної спільноти людей. Відтак, багато політичних конфліктів є результатом боротьби ідеологій. Необхідно, однак, зазначити, що не всі ідеології є еквівалентно впливовими, адже завжди існує домінуюча ідеологія, яка здійснює найбільший контроль. Цей контроль переважно здійснюється через формальні політичні інститути – уряд, але важливу роль відіграють й культурні інститути – кіноіндустрія (наприклад, *Hollywood cinema*) та спорт. Власне, можна стверджувати, що спорт – це один з найяскравіших інститутів, за допомогою якого ідеологія «комунікує» з соціальним простором та інтегрується в простір політичний.

Спорт як політичний ресурс. Спорт доволі часто використовується як політичний ресурс, за допомогою якого можливо вирішити різноманітні конфліктні ситуації та отримати політичні дивіденди. Варто наголосити на тому, що цей політичний ресурс носить переважно символічно-ритуальний характер. Наприклад, в політичному просторі США загальноприйнятим є відвідування спортивних подій кандидатами на виборні посади задля ідентифікації з тією чи іншою спільнотою фанів, які потенційно можуть підтримати відповідних кандидатів на виборах. Показовим є кейс Президента США Дж. Буша молодшого в роки до трагедії 9/11. Дж. Буш зробив свій внесок в розвиток бейсболу, будучи губернатором Техасу. Найбільш пам'ятним є також момент, коли Дж. Буш зробив перше вкидання (т.зв. «first pitch») під час бейсбольної гри №3 Світової серії в Нью-

Йорку в 2001 році. Тим самим, американський політик підкреслив свою віру в національну єдність після жахливих атак терористів.

Наголосимо на тому, що використання спорту політиками є доволі ризикованим, адже представники спільноти фанів можуть розцінити це як маніпуляцію задля підвищення іміджу того чи іншого політичного лідера.

Ще одним символічним політичним ритуалом в контексті спорту виступає запрошення команд-переможців на прийом до Президента задля підкреслення визначних успіхів, що були ними досягнуті протягом року. Така комунікативна практика доволі часто використовується в США. Для ілюстрації цієї тези можна навести роздуми М. Гестера (M. Hester) в роботі «*America's #1 fan: A rhetorical analysis of presidential sports encomia and the symbolic power of sports in the articulation of civil religion in the United States*» (2005). Вчений вважає такі візити «президентською спортивною похвалою» («presidential sports encomia»), за допомогою якої Президент «звертає увагу на атлетичні досягнення, що є ґрунтом для підтримки візії національної єдності та американських цінностей» [13, р. 52]. Похвала виступає класичним риторичним жестом, який апелює до фундаментальної комунікативної природи цих візитів спортсменів до Білого дому. Гестер зауважує, що Президент запрошує в середньому сім спортивних команд на рік до Вашингтону, демонструючи тим самим розширення символічної влади спорту в американському культурному просторі.

Спорт та мова політики і війни. Необхідно підкреслити той безумовний факт, що навіть коли спорт не застосовується політиками, то він все одно виступає як метафора політики як такої. Спорт і політика характеризуються спільними рисами – змагальність та продукування переможця/переможеного. Використання спорту як метафори політики є доволі проблематичним, адже існує ризик тривілізувати серйозні політичні питання. Відзначимо, що політичні теоретики (особливо ті, що займаються політичною комунікацією) все ж надають значної уваги дослідженню питання: спортивні метафори є описовими чи вони насправді впливають наше розуміння політичних явищ і процесів.

З одного боку, спорт використовується як дескрипція задля надання мові додаткової ваги та сили. Такий дослідник як Джефрі Оуен Сегрейв (J. O. Segrave) у своїй статті «*The sports metaphor in American cultural discourse*» (2000) зазначає, що метафори з боксу дозволили політикам застосовувати ударну в'язкість та рішучість у своїй політичній риторичі, в той же час бейсбольні метафори залежать від близькості американців до їх національного хоббі/проведення вільного часу. Між тим, варто наголосити на тому, що медіа дуже часто висвітлюють політичні кампанії як скачки коней («horse race»), в яких кандидати в електоральному процесі займають ту чи іншу позицію в цих перегонах – лідер («front runner»), невдаха («long shot») і т.д. На думку Сегрейва, оскільки американський футбол на даний час є найбільш популярним видом спорту в США, то саме він став «фундаментальною метафорою американського політичного дискурсу». Вчений вважає, що футбол відіграє ключову роль в політичній мові з, принаймні, двох причин. По-перше, він ґрунтується на комплексі цінностей, що формують командну гру, єдність

та повагу до влади як запоруку її успіху. Акцентування уваги на «команді» є вкрай важливим завданням для політиків, які прагнуть лояльності та бажають зміни ієрархій [10]. По-друге, футбол продукує та культивує героїчні міфологеми, в яких видатні люди роблять видатні вчинки в інтересах їх громадян/фанів. Ці люди є видатними, принаймні, в частині того, що вони є високоспеціалізованими та професійними по відношенню до своєї справи. Таким чином, висока спеціалізація/професіоналізм на футбольному полі слугує метафорою для технічної експертизи, що необхідна специфічному полю політики та врядування.

Ці метафори, залишені на дескриптивному рівні, виступають «драйверами» розвитку яскравих риторичних фігур політичної мови. Однак, варто зауважити, що теоретики політичної науки (особливо в контексті політичної мови) відзначають здатність метафор працювати на більш глибокому рівні, де вони здатні пояснити та обґрунтувати наше уявлення щодо світу політики та різноманітних його вимірів. Такі політичні теоретики як Ф. Бір (F. A. Beer) та де Ландшир (C. de Landtsheer) у вступній статті до праці «*Metaphorical world politics*» (2004) приходять до висновку про те, що «влада метафори – це влада зрозуміти та нав'язати форми політичного порядку. Метафори відображають, інтерпретують та конструюють політику» [6, р. 30].

Зауважимо, що на пострадянському просторі проблема метафоричності політики розглядалася саме в контексті спорту в дисертації російської дослідниці Сальнікової Ірини «*Метафора «політика – це спорт» як спосіб концептуалізації відомостей щодо політичної діяльності (на матеріалі британського та американського медіадискурсу)*» (2013). В цій роботі авторка робить спробу довести, що спортивна метафора розглядається як засіб репрезентації оцінки різних об'єктів політичної діяльності адресантом висловлювання [1, с. 4].

В американському політичному дискурсі спортивна метафора «скачки коней» (horse race metaphor) є однією з ключових задля пояснення електоральних процесів. Варто наголосити на тому, що метафора «скачки коней» була найбільш розповсюдженим сюжетом політичних кампаній протягом останніх 50 років на обкладинках американських медіа. До такого висновку дійшли теоретики в сфері політичної комунікації Уіл Бенуа (W. Benoit), Кевін Штайн (K. Stein) та Гленн Хансен (G. Hansen) у своїй статті «*New York Times coverage of presidential campaigns*» (2005), які проаналізували контент обкладинок цього авторитетного американського видання в період з 1952 по 2000 роки [7].

З огляду на це, досить важливо також зрозуміти яку позицію займають кандидати по відношенню один до одного протягом кампанії, надмірне напруження під час «скачок» наступає під час дискусій з приводу ключових питань порядку денного розвитку держави. Цікавим видається кейс президентських дебатів між Бараком Обамою та Джоном МакКейном під час кампанії 2008 року. Громадян цікавила не різниця в можливих політиках двох кандидатів, а радше вони більше хотіли почути, що МакКейн потребував змін у грі (game-changing performance) через падіння його рейтингів. На нашу думку, в такому випадку використання спорту як політичної метафори може призвести до деструкції політичного процесу.

Варто наголосити на тому, що зовсім інші висновки отримуються при апелюванні до футбольної метафори. Відзначимо, що на додачу до таких його характеристик як жорсткість та командна гра, футбол досить часто використовується задля опису *воєнної сфери/війни*. Такі іманентні характеристики футболу як *територіальний контроль, наступ і оборона* та мова воєнних дій – *бомби, окопи, контратаки* – спродукували органічний взаємозв'язок між грою та війною. Ця метафора є впізнаваною та об'єктивною для всіх, хто цікавиться американським футболом та хоч колись переглядав огляди матчів.

Особливо ця метафора яскраво описує першу війну в Перській затоці (1991). Генерал армії США Норман Шварцкопф (Schwarzkopf) під час цієї війни окреслив специфічну воєнну стратегію як спробу віддати вирішальний пас у футболі («Hail Mary pass»). «Hail Mary» – це спроба віддати довгий пас в американському футболі задля досягнення тачдауну (touchdown) в лімітований проміжок часу. Така гра є ризикованою та характеризується низькою кінцевою успішністю, в принципі, так само як і наслідки воєнних дій. Ідея того, що спортивні метафори спрощують серйозне сприйняття війни виступає одним з ключових елементів критики проти використання таких конструктів політичної мови.

Спортивні метафори в політиці також ризикують ототожнити добродесне громадянство з добродесним вболіванням. Д. Гербек (D. Herbeck), пишучи у своїй статті «*Sports metaphors and public policy: The football theme in Desert Storm discourse*» (2004) про першу війну в Перській затоці, зауважив, що «футбольні метафори заважають продуктивній дискусії щодо альтернатив шляхом перетворення американської спільноти в роль підлеглих фанів» [12, р. 129].

Можна зробити висновок, що намагання використовувати спорт як драматичні фігури політичної мови можуть призвести до обмеження та навіть елімінації відкритих дискусій щодо політик, які є невід'ємною складовою демократичного суспільства.

Спорт в конструюванні національної ідентичності. Одна з характерних рис політики – це конструювання та підтримання національної ідентичності. Політичні теоретики досить часто розглядають спорт як символ колективної ідентичності у його відношенні до нації та націоналізму. Звичайно, з огляду на це, одним з ключових питань виступає розуміння нації. Зауважимо, що в нашому дослідженні під нацією буде розумітися нація–державна (nation–state), що є продуктом Вестфальського миру 1648 року, який ще й досі (хоча багато теоретиків пишуть про деконструкцію) лежить в основі сучасного світового порядку. Також в дослідженні апелюватиметься до впливової теорії націоналізму Бенедикта Андерсона, що докладно розглядається в його праці «*Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*» (1991) [3]. Вчений пропонує розглядати націю як символічний конструкт, який він називає *уявленою спільнотою*. Це передбачає, що національна ідентичність є не стільки продуктом географії чи врядування, скільки продуктом спільних історій, міфів та ідеологій. Власне в становленні національної ідентичності спорт відіграє важливу роль в зв'язку з тим, що він виступає специфічним інститутом, який сприяє розвитку «колективної свідомості» [19, р. 22].

Професор Уорікського університету (Велика Британія) Лінкольн Еліссон (Lincoln Allison) у своїй статті «*Sport and Nationalism*» (2000) зазначає, що «якщо ми говоримо про націоналізм та патріотизм в процесі формування та репрезентації національної ідентичності..., то є очевидним, що національний вимір – це важлива складова спорту» і «національна ідентичність виступає найбільш ліквідним продуктом в спорті» [2, р. 345–346]. На думку вченого, причиною такого стану речей виступає той факт, що спортивна подія, забарвлена національним колоритом, має набагато вищий рейтинг під час телевізійної трансляції. З огляду на це, Олімпійські ігри виступають найбільш яскравим прикладом того, яким чином індустрія телебачення впливає на розуміння національної ідентичності.

Вже згадуваний нами Ендрю Біллінгс та його колега С'юзан Істман (Susan Tyler Eastman) в статті «*Framing identities: Gender, ethnic, and national parity in network announcing of the 2002 Winter Olympics*» (2003) пишуть: «Олімпіада репрезентує синтез націоналізму, інтернаціоналізму, спорту та людської драми як жодна інша подія» [8, р. 569]. Сконцентрувавши свою увагу на комплексному дослідженні обкладинок/заголовків Національної компанії з телетрансляцій (NBC) при висвітленні Олімпійських ігор 2002 року в Солт-Лейк Сіті (Юта), вони прийшли до висновку, що «NBC створила безпрецедентно патріотичну трансляцію» [8, р. 570], особливо зважаючи на події 11 вересня 2001 року, які передували проведенню олімпійських ігор.

Повертаючись же до питання спорту та національної ідентичності, варто наголосити на тому, що такий політичний теоретик як Алан Барнер (Alain Barner) у статті «*National sports and national landscapes: In defence of primordialism*» (2009) робить спробу дослідити взаємозв'язок між ландшафтом, спортом та формуванням і репродукуванням національних ідентичностей [4, р. 223].

На відміну від конструктивістського підходу Б. Андерсона, в цій статті постулюється діаметрально протилежне розуміння нації. Спробуємо більш докладно розглянути ключові позиції цієї роботи.

Зауважимо на тому, що британський дослідник в цьому випадку апелює до *примордіалізму* в своїх наукових розвідках. Вчений приходить до висновку: «важливо усвідомлювати той факт, що спорт доволі часто виступає вікном, за допомогою якого ми маємо змогу дослідити повний спектр соціально-політичного розвитку та протестувати багатоманітність теоретичних концептів та перспектив. Специфічне апелювання до взаємозв'язку спорту та націоналізму, а також споглядання світу спорту, уможлиблює здатність проникнення до сутності релевантних та надійних концептів – етнічного та політичного (громадянського) націоналізму та валідності пояснення досліджень підйому націй та націоналізму в контексті примордіалізму та модернізму. Спорт також може забезпечити важливі наукові «спалахи» дослідження імперіалізму, культурних політик антиімперіалістичної боротьби та постколоніального спадку. Всі ці контексти важливо розглядати через евристичну силу концепту національного спорту».

Натомість, Р. Браун в статті «*Sport and healing America*» (2004) пише: «спорт може розглядатися як механізм забезпечення серйозних можливостей для жалоби над загиблими, механізмом інспірування патріотизму серед

громадян та, врешті–решт, переконструюванням єдності серед американців та нагадуванням того факту, що життя продовжується» [11, р. 41]. Також вчений наголошує на тому, що метафорично спорт пов'язаний з війною. Цю думку продовжує вже згадуваний нами Баттерворз, підкреслюючи, що патріотичні церемонії, а саме бейсбольні ігри, швидко трансформувались з ритуалів «заліковування травм» до вираження мілітаризму та підтримки війни.

Розглядаючи спорт в контексті *конструювання національної ідентичності*, можна зробити висновок, що він, відволікаючи увагу від засобів політики, все ж слугує політичною функцією захисту та посилення національної ідентичності під час кризи.

Спорт та глобалізація. Важливим є також питання розгляду спорту, політики та національних ідентичностей в контексті процесів глобалізації. У своєму дослідженні «*Sport and globalization: key issues, phases and trends*» (2006) професор Джоєф Магвайер (J. Maguire) зазначає, що глобалізація може бути визначена як «розростаюча мережа взаємозалежностей – політичних, економічних, культурних та соціальних – які пов'язують людство заради кращого/гіршого майбутнього» [15, р. 436]. Відзначимо, що поняття «глобалізація» не є новим феноменом суспільних наук, а розвивається вже протягом декількох декад. Одним з наслідків такого розвитку виступає той факт, що індивіди виражають варіативні форми медіа, політик, економік, називаючи їх «національною ідентичністю». У праці «*Globalization and Sport: Playing the world*» (2001) Т. Міллер, Дж. Лоуренс, Дж. МакКей та Д. Роу підкреслюють: «те, що конституює національну гру чи змагання серед представників місцевої, регіональної та національної ідентичностей виступає предметом постійного переформулювання» [17, р. 11]. Зауважимо, що глобалізація сприяє обміну капіталів, а оскільки спорт виступає цінним товаром споживання, то спортивні ліги та гравці перебувають в пошуках нових можливостей в контексті «розпливчатих» географічних, економічних та політичних кордонів. Яскравим прикладом такого стану речей є кейс бейсбольного клубу «Нью-Йорк Янкіс» (New York Yankees), менеджмент якого у 2002 році підписав угоду щодо використання крос-ринкової франшизи (cross-market franchises) разом з футбольним клубом «Манчестер Юнайтед» з Великобританії. З огляду на це, Т. Міллер у статті «*Manchester, USA?*» (2004) відзначає, що «Янкіс є всесвітньовідомими, але ніхто не дивиться їх в світовому масштабі, а Манчестер Юнайтед, без сумніву, жадає відкрити найбільш багатий та захищений ринок в світі – спорт в США» [16, р. 244]. Ця угода є ключовим індикатором взаємного позиціонування та синергії стратегій просування, що є характерним для сучасного капіталізму.

Варто зауважити, що спорт дійсно є справою міжнародною. З огляду на це, необхідно завжди пам'ятати, що взаємовідносини між спортом та глобалізацією залишаються важливим виміром міжнародного співробітництва. Між тим, Грант Джарві (Grant Jarvie) в статті «*Internationalism and sport in the making of nations*» (2003) підкреслює, що «вибір між глобальним та локальним спортом» є контрпродуктивним [14, р. 549]. Замість цього, необхідно усвідомити, що сучасний спорт – це простір для розвитку розуміння *інтернаціоналізму* та *космополітизму*, особливо в сфері політичного.

Спорт як простір протесту. Спорт виступає публічним та популярним видом діяльності, тому може стати ефективним простором для політичної боротьби/протесту та соціальних змін. Одним з прикладів такого нашого твердження може бути кейс Джек Робінсона (Jackie Robinson), який ще в 1947 році став першим афро-американським гравцем в американській бейсбольній лізі (MLB) в сучасну епоху. Поява цього гравця у складі бейсбольного клубу Brooklyn Dodgers виступає формою боротьби проти соціальних та культурних нерівностей епохи. Нагадаємо, що ця ситуація виникла приблизно за десятиліття до виникнення Руху за громадянські права (Civil rights movement). Враховуючи культурне значення бейсболу в той період у США, досить складно переоцінити вплив Робінсона на уявлення та ставлення американців до расового питання.

З розвитком Руху за громадянські права в 50–60-х рр. XX століття ще одним яскравим кейсом спорту як політичного протесту є приклад всесвітньвідомого боксера Мухаммеда Алі (раніше Кассіуса Клея). Цей спортсмен використовував свою боксерську популярність як платформу для боротьби з расизмом та війною. Відмовившись в 1967 році від військового призову та служби у В'єтнамі під час розпаду війни, він був позбавлений чемпіонського титулу та відсторонений від боксу на три роки. Будучи мусульманином, Алі наголошував на тому, що війна вступає в антагонізм з його віруваннями та позицією такої організації як «Нація ісламу». Боксер є яскравим прикладом того, як можна використовувати насильство на ринзі задля просування миру та справедливості поза його межами.

Показовим є також кейс Олімпійських ігор 1968 року в Мехіко (Мексика). Після виграшу золотої та бронзової медалей у спринті на 200 метрів американські атлети Томмі Сміт та Джон Карлос використали церемонію нагородження як простір для політичного протесту, а саме – протесту проти расової нерівності в США. Під час церемонії нагородження в момент виконання національного гімну США ці два атлети опустили голови, піднявши кулаки в чорних рукавичках догори. Цей протест увійшов до історії під назвою «Влади чорних» («Black Power») і мав своїм наслідком дискваліфікацію двох атлетів. Незважаючи на це, ця подія була потужним комунікативним жестом, який «створив момент протистояння та конфронтації з домінуючими існуючими формами расової ідентичності» [5, р. 239].

Можна зробити висновок про те, що *символічне використання спорту політиками, взаємопроникнення конструктивів спортивної / політичної мови, культивування спортивного націоналізму, взаємовідносин між спортом та глобалізацією та необхідність політичного опору / протесту в спорті – це ключові питання сучасного взаємозв'язку спорту та політики*. Незважаючи на доволі поширену точку зору щодо аполітичності спорту, варто визнати, що це неможливо в умовах сучасного політичного процесу.

Список використаних джерел

1. Сальникова І. М. Метафора «політика – это спорт» как способ концептуализации сведений о политической действительности: на материале британского и американского медиадискурса: автореф. дис. ... канд. филологических наук: 10.02.04 / И. М. Сальникова. – Воронеж, 2013. – 24 с. // Sal'nikova I. M. Metafora «politika – jeto sport» kak sposob konceptualizacii svedenij o politicheskoj dejstvitel'nosti: na materiale britanskogo i amerikanskogo mediadiskursa: avtoref. dis. ...

kand. filologicheskikh nauk: 10.02.04 / I. M. Sal'nikova. – Voronezh, 2013. – 24 s.

2. Allison L. Sport and nationalism / L. Allison // Handbook of sports studies (eds. J. Coakley & E. Dunning). – London: Sage, 2000. – P.344–355.

3. Anderson B. Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism (rev. ed.) / B. Anderson. – London: Verso, 1991.

4. Bairner A. National sports and national landscapes: In defence of primordialism / A. Bairner // National Identities, 11:3. – 2009. – P.223–239.

5. Bass A. Not the triumph but the struggle: The 1968 Olympics and the making of the black athlete / A. Bass. – Minneapolis: University of Minnesota Press, 2002.

6. Beer F. A. Introduction: Metaphors, politics, and world politics / F. A. Beer & C. de Landtsheer // Metaphorical world politics. – East Lansing: Michigan State University Press, 2004. – P.5–52.

7. Benoit W. L. New York Times coverage of presidential campaigns / W. L. Benoit, K. A. Stein & G. J. Hansen // Journalism & Mass Communication Quarterly, 82. – 2005. – P.356–376.

8. Billings A. C. Framing identities: Gender, ethnic, and national parity in network announcing of the 2002 Winter Olympics / A. C. Billings & S. T. Eastman // Journal of Communication, 53. – 2003. – P.569–586.

9. Billings A. C. Communication and Sport: Surveying the Field / A. C. Billings, M. L. Butterworth & P. D. Turman. – London: Routledge, 2012.

10. Bineham J. L. Some ethical implications of team sports metaphors in politics / J. L. Bineham // Global Studies in Culture and Power, 10. – 1991. – P.537–551.

11. Brown R. S. Sport and healing America / R. S. Brown // Society, 42. – 2004. – P.37–41.

12. Herbeck D. A. Sports metaphors and public policy: The football theme in Desert Storm discourse / D. A. Herbeck // Metaphorical world politics. – East Lansing: Michigan State University Press, 2004.

13. Hester M. America's #1 fan: A rhetorical analysis of presidential sports encomia and the symbolic power of sports in the articulation of civil religion in the United States / M. Hester // Unpublished doctoral dissertation. – Georgia State University, 2005.

14. Jarvie G. Internationalism and sport in the making of nations / G. Jarvie // Identities: Global Studies in Culture and Power. – 2003. – №10. – P.549.

15. Maguire J. Sport and globalization: Key issues, phases, and trends / J. Maguire // Handbook of sports and media (Eds. A. A. Raney & J. Bryant). – Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 2006. – P.435–446.

16. Miller T. (2004). Manchester, USA? / T. Miller // Manchester United: A thematic study (Ed. D. L. Andrews). – London: Routledge, 2004. – P.241–248.

17. Miller T. Globalization and sport: Playing the world / Miller T., G. Lawrence, J. McKay & D. Rowe. – London: Sage, 2001.

18. Mouffe C. The democratic paradox / C. Mouffe. – London: Verso, 2000. – P.192.

19. Rowe D. Sport, culture, and the media: The unruly trinity / D. Rowe. – Buckingham, 1999.

20. Wenner L. A. The Super Bowl pregame show: Cultural fantasies and political world politics / L. A. Wenner. – East Lansing: Michigan State University Press, 1989. – P.121–139.

Nikolaychuk G. G., competitor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), G.Nikolaichuk@gmail.com

To the issue of sport in the modern political process

The tension between sport and politics is examined in the context of five heuristic dimensions that fundamentally influence on modern political processes due to transformation of the political space. Sport is considered as a hard political instrument that makes possible the construction of variable political realities.

Keywords: sport, political process, political space, instrumental dimension of politics.

Николайчук Г. Г., соискатель, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), G.Nikolaichuk@gmail.com

К вопросу о спорте в современном политическом процессе

Взаимосвязь спорта и политики рассматривается в контексте пяти эвристических измерений, которые существенно влияют на современные политические процессы исходя из трансформации политического пространства. Спорт рассматривается как мощный политический инструмент, с помощью которого становится возможным конструирование разнообразных политических реальностей.

Ключевые слова: спорт, политический процесс, политическое пространство, инструментальное измерение политики.

* * *